

CEĻŠ UZ VIENLĪDZĪGU VISPĀRĒJO VIDĒJO IZGLĪTĪBU LATVIJĀ

**Pedagoģiskie ieteikumi
mazākumtautību skolām.**

**Pašnovērtējuma iespējas, realizējot
mazākumtautību skolu programmas.**

Saturs

1. Mazākumtautību izglītības programmu realizācijas mehānisms.

1.1. Metodes mācību satura apguves organizēšanai divās valodās.

1.2. Nosacījumi mācību satura apguves kvalitātes nodrošinājumam divās valodās.

2. Mācību satura apguves organizēšanas divās valodās pašnovērtējuma iespējas.

1. Mazākumtautību izglītības programmu realizācijas mehānisms

Izvēloties attiecīgo *Mazākumtautību izglītības programmu*, ir jāizprot tās realizācijas mehānisms – valodu lietošanas metožu izvēle un mācību satura apguves kvalitātes nodrošinājuma nosacījumi.

1.1. Metodes mācību satura apgaves organizēšanai divās valodās.

**Latvijas Mazākumtautību izglītības
procesā tiek izmantota
*gan submersijas,
gan bilingvālā metode.***

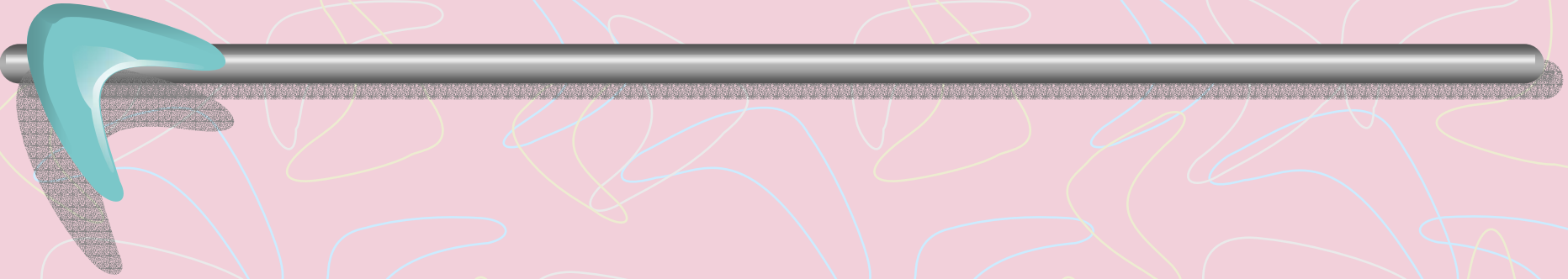
Submersijas metode

- Submersijas metode ir jāizmanto tā satura apguvei, kurš nerada izpratnes grūtības, visās apakšprogrammās 1.-6.klasēs.
- Submersijas metodi ir ieteicams pielietot kā dominējošo pamatskolā 1. un 3. apakšprogrammā, jo tā paredz pāreju uz mācībām otrajā valodā. Priekšmetu skaits, kuru mācību saturu pamatā var apgūt otrajā valodā, pakāpeniski tiek palielināts tik ilgi, kamēr 7.-9. klasēs tiek nodrošināts valodu lietošanas līdzsvars.
- Vidusskolā 1. un 3. apakšprogrammā par pamata mācību valodu kļūtu otrā valoda, savukārt pirmā vai otrā svešvaloda pakāpeniski tiktu ieviesta kā trešā mācībvaloda, izmantojot pirmās un otrās valodas lietošanas pieredzi.

Bilingvālā metode

- Bilingvālā metode ir izmantojama izpratnes un motivācijas veicināšanai, kā arī atsevišķu sarežģītu (piemēram, teorēmu skaidrošana matemātikā vai vēsturisko notikumu izpratne vēsture u.c.) vai specifisku, ar pirmās valodas kultūru saistītu (piemēram, mazākumtautību dziesmas mūzikā u.c.) mācību priekšmetu tematu apgūvē visās apakšprogrammās pamatskolā un vidusskolā.
- Bilingvālo metodi kā dominējošo ir ieteicams izmantot 2. **apakšprogrammā** un 4. apakšprogrammas 7.-9. klasēs, lai veicinātu abu valodu pilnvērtīgu apguvi, kā tas ir paredzēts, un vidusskolā - visos mācību priekšmetos.

**Lai izvairītos no pārpratumiem programmu
ieviešanas pārraudzības procesā,
Mazākumtautību izglītības programmā ir
jānorāda un jāpamato valodu lietošanas
metodes izvēle!**

1.2. Nosacījumi mācību satura apguves kvalitātes nodrošinājumam divās valodās (pēc Beikera 2002).

Pirmkārt, atcerēties, ka:

- *katras programmas realizācija prasa valodu lietošanas sistēmas izveidi (to arī ieteicams aprakstīt izglītības programmā, lai novērstu pārpratumus programmas ieviešanas pārraudzības procesā);*
- *skolotājiem un skolēniem mācību procesā jābalstās uz skolēnu pirmo valodu;*
- *valodas ieteicams mainīt tā, lai tiktu izprasts mācību priekšmeta saturs un nenotiek tulkošana no vienas valodas uz otru.*

Vērošanas un pašnovērtējuma lapa Nr.1

1.kritērijs: Programmā tiek norādīts mācību saturs, kuru māca pirmajā (PV) un kuru otrajā (OV) valodā.	
Dažādus priekšmetus (izņemot PV un literatūru) māca vai nu vienā, vai otrā valodā.	
Valodas tiek mainītas nevis pa priekšmetiem, bet pa tematiem visos mācību priekšmetos (izņemot PV un literatūru).	
Valodu nošķiršana ir saistīta ar noteiktu laiku Piemēram, vienā dienā mācības notiek PV, citā – OV.	
Abas valodas tiek lietotas visos programmā noteiktajos mācību priekšmetos atkarībā no klasē veicamās darbības – runāšanas, rakstīšanas, klausīšanās vai lasīšanas Piemēram, skolotāja stāstījums un diskusija par mācību saturu var risināties vienā valodā, bet rakstveida uzdevumi var tikt veikti otrā valodā. Nākamajā stundā valodu secību maina. Skolēni iepazīst (lasa) mācību saturu vienā valodā, bet raksta testu – otrā valodā, nodrošinot valodu lietošanas apjoma līdzsvaru dažādās darbībās (bilingvālā metode)-ieteicama 2.apakšprogrammai, vai pakāpeniski palielinot OV lietošanas apjomu dažādās darbībās (submersijas metode) - ieteicama 1., 3. un 4. apakšprogrammai.	

<p>Skolotāji apzināti organizē pāreju no vienas valodas uz otru, precizējot jēdzienu, pievēršot uzmanību noteiktiem aspektiem, izsakot uzslavu un norādījumus, mainot tematus vai mācību un uzskates līdzekļus, pārejot uz neformālu jautājumu apspriešanu, uzturot pedagoģisko kontaktu vai pārvarot nogurumu (<i>bilingvālā metode</i>) – var izmantot visās apakšprogrammās, apzinoties atbildību par valodu mērķtiecīgu plānošanu. Mācībās nedrīkst haotiski pāriet no vienas valodas un otru vai tulkot teikto citā valodā.</p>	
<p>Valodu lietojums skolā ir saistīts ar konkrētu personu . Piemēram, katrs skolotājs, kas strādā vienotā komandā, runā savā valodā, nodrošina valodu lietošanas līdzsvaru. Šādi tiek noteiktas valodu lietošanas robežas - ieteicams 2.un 4. apakšprogrammai; vai pakāpeniski palielinot OV īpatsvaru - ieteicams 1. un 3. apakšprogrammai.</p>	

Otrkārt, ievērojiet izvēlētās programmas ieviešanas pedagoģiskos priekšnosacījumus:

- *skolotāju, vecāku un skolēnu motivācija;*
- *skolotāju pedagoģiskā sagatavotība;*
- *skolotāju gatavība izvēlētās valodas lietošanas metodes izmantošanai;*
- *nodrošinājums ar mācību līdzekļiem.*

Vērošanas un pašnovērtējuma lapa Nr.2

<p>2.kritērijs: Skolotāju, vecāku un skolēnu motivācija</p>	
<p><i>Skolēni jāpārlicina, ka viņi gūs labus panākumus, mācoties izvēlētajā programmā.</i> Otrās valodas lietošana mācībās tiek uzskatīta par papildus priekšrocību nevis par trūkumu, ja programmas saturs atbilst skolēnu nākotnes vajadzībām.</p>	
<p><i>Skolēnu vecāki ir motivēti aktīvi piedalīties programmas īstenošanā vai atbalsta to.</i> Skolā tiek organizētas vecāku sapulces un individuālās sarunas ar vecākiem. Skolā tiek atbalstīta skolēnu dzimtās valodas un kultūras tradīciju saglabāšana, tās lietošana gan skolā, gan ārpus tās.</p>	
<p><i>Skolotāji ir motivēti aktīvi piedalīties programmas īstenošanā vai atbalsta to.</i> Skolā tiek organizētas skolotāju sapulces un individuālās sarunas ar skolotājiem. Skolā tiek atbalstīta skolotāju dzimtās valodas un kultūras tradīciju saglabāšana, tās lietošana gan skolā, gan ārpus tās. Otrās valodas lietošana mācībās tiek uzskatīta par papildus priekšrocību, nevis par trūkumu.</p>	

Vērošanas un pašnovērtējuma lapa Nr.3

3.kritērijs: Skolotāju pedagoģiskā sagatavotība

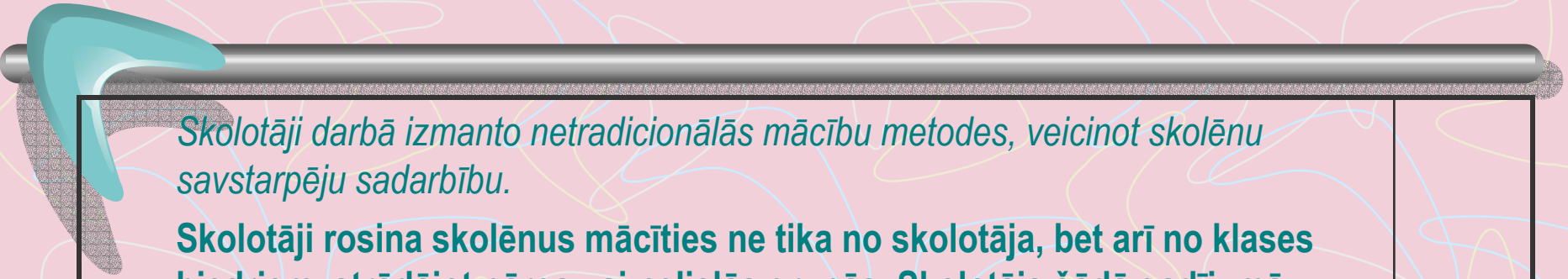
Skolotāji mācību procesā izmanto skolēnu ģimenes kultūru un vērtību sistēmas, lai nodrošinātu savstarpējo uzticēšanos un skolēnu pašapziņas celšanos un veicinātu kultūru plurālismu.

Skolā ir pozitīva attieksme pret skolēna ģimenes valodu un kultūru, tā iedrošinot skolēnus bilingvālajām mācībām, jo skolas mērķis ir skolēnu bilingvisms un bikulturālisms, nevis asimilācija latviešu valodas un kultūras vidē.

Skolotāji rūpējas par mūsdienīgu un saskaņotu mācību saturu.

Skolotājs sagatavo piemērotus darba un mācību materiālus, informatīvās lapas. Apgūstamais saturs tiek aplūkots no kultūru mijdarbības viedokļa. Piemēram, mācoties mākslas priekšmetus, skolēni iepazīstas ar dažādu tautu mūziku, glezniecību, literatūru u.t.l. Skolotājs sadarbībā ar skolēniem sadala mācību vielu mācību vienībās (tematos).

Skolotāji mācību procesā izmanto skolēnu ģimenes kultūru un vērtību sistēmas, lai nodrošinātu savstarpējo uzticēšanos un skolēnu pašapziņas celšanos un veicinātu kultūru plurālismu. **Skolā ir pozitīva attieksme pret skolēna ģimenes valodu un kultūru, tā iedrošinot skolēnus bilingvālajām mācībām, jo skolas mērķis ir skolēnu bilingvisms un bikulturālisms, nevis asimilācija latviešu valodas un kultūras vidē.**

Skolotāji darbā izmanto netradicionālās mācību metodes, veicinot skolēnu savstarpēju sadarbību.

Skolotāji rosina skolēnus mācīties ne tika no skolotāja, bet arī no klases biedriem, strādājot pāros vai nelielās grupās. Skolotājs šādā gadījumā uzņemas konsultanta lomu. Skolotājs konsultē un palīdz atsevišķām mazām grupām vai skolēniem, un ir viņu rīcībā pēc skolēnu pieprasījuma, arī privātām sarunām.

Skolēni gūst relatīvi patstāvīgas zināšanas, lietojot palīglīdzekļus un citu sniegumu (pienesumu). Skolēniem ir ciešs kontakts savā starpā, kooperējās sava starpā un palīdz viens otram. Skolēni mācās mainīt savus viedokļus un zināšanas, ieklausoties citos. Skolēni attīsta darbības likumus, mācās ievērot un kontrolēt tos. Skolēni gūst gandarījumu un pašnoteiktās darbības pieredzi. Skolēni apmierina savu vajadzību pēc kontaktiem ar citiem. Skolēni bieži izsaka savas domas, arī kautrīgie skolēni.

Skolotāji iesaista skolēnus lēmumu pieņemšanā seko viņu izaugsmes dinamikai un mērķtiecīgi virza valodu lietošanu mācību priekšmeta satura apguves veicināšanai.

Arī paši skolēni nosaka, kura valoda lietojama klasē. Piemēram, skolēns var uzdot jautājumu mazākumtautību valodā, kaut gan klasē tiek lietota otrā valoda. Arī neformālajās sarunās grupā paši skolēni var izvēlēties, kurā valodā runāt.

4.kritērijs: Skolotāju gatavība izmantot izvēlētās valodu lietošanas metodes

*Skolotājam otrā valoda ir dzimtā, viņš pārvalda skolēnu pirmo valodu vai skolotājs ir pilns bilingvālis (**submersijas metode**) – skolotāji ir gatavi vadīt stundas otrajā valodā.*

*Skolotājs ir nedrošs otrās valodas lietošanā, bet grib mācīties kopā ar skolēniem un, no skolēniem gūstot mācībās otrās valodas lietošanas pieredzi (**bilingvālā metode**), ir gatavs organizēt mācības tā, lai gan skolēniem, gan viņam pašam būtu iespēja līdzsvaroti lietot abas valodas.*

Skolotājs prot strādāt komandā - Īpaši nepieciešams, lai nodrošinātu valodu lietošanas saskaņotu plānojumu.

Vērošanas un pašnovērtējuma lapa Nr.5

<p>5.kritērijs: Nodrošinājums ar mācību materiāliem otrajā valodā (<i>submersijas metodei</i>) vai divās valodās (tekstuāli, audiāli un audiovizuāli), nepieļaujot materiālu dublēšanos (<i>bilingvālajai metodei</i>).</p>	
<p><i>Mācību grāmatas un palīglīdzekļi ir vienā valodā un skolotāja stāstījums – otrā.</i></p>	
<p><i>Mācību grāmatas ir vienā valodā un palīglīdzekļi - otrā Bilingvālas mācību grāmatas un palīglīdzekļi. Piemēram, viena lpp. ir vienā valodā un otra – otrā.</i></p>	
<p><i>Mācību līdzekļi ir abās valodās.</i></p>	
<p><i>Stundas pamatmateriāls ir vienā valodā, bet papildliteratūra – otrajā.</i></p>	
<p><i>Mācībās tiek izmantoti audio un videomateriāli otrajā valodā.</i></p>	

***Treškārt, nodrošiniet mazākumtautību
izglītības programmas īstenošanai
piemērotu mācību vidi !***

Vērošanas un pašnovērtējuma lapa Nr.6

6.kritērijs: *Komunikāciju veicinoša vide: skolotāji pamato savu rīcību, piedāvā alternatīvas, sniedz skolēniem emocionālu atbalstu, pamatojas uz emocijām, iedrošina skolēnus.*

7.kritērijs: *Fiziskā vide: klases telpas iekārtojums ir komunikāciju veicinošs; klasē telpas iekārtojums ļauj organizēt gan mazo grupu darbu, gan apļa sarunu utt.*

8.kritērijs: *Bilingvālā skolas vide: atbilstoši izvēlētai/ām programmai/ām un valodas lietošanas metodei.*

Klasē tiek radīta rakstu valodas vide: mācību procesā tiek izmantoti mācību materiāli tikai otrajā valodā (submersijas metode), divās valodās (tekstuāli, audiāli un audiovizuāli), nepieļaujot materiālu dublēšanos (bilingvālā metode),

Skolai ir sadarbības līgums ar latviešu mācībvalodas skolu: tiek realizēta skolēnu apmaiņa.

Tātad

- ✓ valodas lietošanas organizācijas sistēmas izveide ir cieši saistīta ar esošiem resursiem: skolotāju gatavību tās īstenošanai un mācību materiālu nodrošinājumu;
- ✓ atkarībā no skolēnu, vecāku, un skolotāju motivācijas, esošiem mācību resursiem skola veido savu valodu lietošanas organizācijas sistēmu, izmantojot vienu vai vairākas valodu lietošanas organizācijas metodes visas programmas, atsevišķos mācību priekšmetos vai atsevišķās klasēs u.c..

**2. Mācību satura apguves
organizēšanā divās valodās
pašnovērtējuma iespējas ieteicams
izmantot skolēniem, vecākiem,
skolotājiem, skolu vadībai,
inspektoriem un viesiem, kam rūp
mūsu bērnu un jauniešu nākotne.**